

บทที่ 3

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เสด็จประทับ ณ สวนอัมพวัน

เนื้อหาบทที่ 3

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จประทับ ณ สวนอัมพวัน

- 3.1 พระเจ้าอชาตศัตรูทรงมีพระประสงค์เข้าเฝ้าพระพุทธองค์
- 3.2 หมอชีวกสรณเสริญพระพุทธคุณ
- 3.3 ขบวนเสด็จสู่สวนอัมพวัน
- 3.4 ผู้ทำบาปย่อมระแวงในโลกนี้

1. หลังจากทรงทำปิตุมาตพระราชบิดาแล้ว พระเจ้าอชาตศัตรูทรงมีพระทัยเต็มไปด้วยความเศร้าหมอง เฝ้าไศกาอาดูรถึงแต่การสวรรคตของพระราชบิดาถึงกับไม่เป็นอันบรรทม รู้สึกสำนึกผิดที่หลงเชื่อคำของพระเทวทัต และต้องการขอมาพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์จึงมีพระประสงค์จะเสด็จไปเข้าเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยอาศัยหมอชีวกโกมารภัจจ์ผู้เป็นอุปัฏฐากเป็นผู้นำไป

2. หมอชีวกโกมารภัจจ์เมื่อทราบพระประสงค์อันแน่วแน่ที่พระเจ้าอชาตศัตรูจะเสด็จไปเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยใช้ตนเป็นผู้นำทาง หลังจากทีพระองค์ทรงมีรับสั่งถามเฉพาะตน หมอชีวกจึงกล่าวสรรเสริญพระพุทธานุญาตให้เป็นที่ปรากฏพร้อมบริบูรณ์ ต่อเหล่าราชอำมาตย์ผู้เป็นศิษย์เจ้าลัทธิทั้ง 6 ที่ต่างกล่าวยกย่อง และชักจูงพระราชินีให้เลื่อมใสในอาจารย์ของพวกเขาแล้ว

3. หมอชีวกโกมารภัจจ์ได้จัดขบวนตามเสด็จเป็นกองเกียรติดียศ และอารักขาด้วยพระอิสริยยศยิ่งใหญ่ แล้วยังประกาศเชิญชวนมหาชนตามเสด็จ เพื่อให้พระองค์ทรงคลายความหวาดระแวงภัยจากศัตรู และการถูกปลงพระชนม์ เพราะเหตุที่เคยทำบาปมามาก

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักศึกษาได้ทราบถึงความทุกข์อันใหญ่หลวง จากการกระทำอนันตริยกรรมของพระเจ้าอชาตศัตรู ที่ทำให้พระองค์ทรงมีพระประสงค์ที่จะเสด็จไปเข้าเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
2. เพื่อให้นักศึกษาได้ทราบถึงพระพุทธานุญาตอันพร้อมบริบูรณ์ทั้ง 9 ประการ แห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
3. เพื่อให้นักศึกษาได้ทราบถึงความชาญฉลาด ปฏิภาณอันเยี่ยมของหมอชีวกโกมารภัจจ์ ผู้บรรลุนิพพานและเป็นอุปัฏฐาก ที่เป็นผู้นำทางพระราชินีเสด็จไปเข้าเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

บทที่ 3

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จประทับ ณ สวนอัมพวัน

สวนอัมพวัน ตั้งอยู่ระหว่างกำแพงกรุงราชคฤห์กับภูเขาชิลมกุฏ¹ เดิมเป็นของหมอชีวกโกมารภัจจ์ ครั้งหนึ่งหมอชีวกโกมารภัจจ์ได้เคยถวายการรักษาพระอาการประชวร ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งทรงอาพาธ ให้หายเป็นปกติ แล้วถวายผ้าเนื้อดีจากแคว้นสิฬิคุหนึ่ง พระพุทธองค์ทรงอนุโมทนา ทันทิที่ทรงอนุโมทนาจบลงหมอชีวกโกมารภัจจ์ก็บรรลุโสดาปัตติผล

หลังจากนั้น หมอชีวกโกมารภัจจ์คิดว่า ตนควรจะไปเฝ้าถวายการดูแลพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสักวันละ 2-3 ครั้ง แต่เนื่องจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามักจะเสด็จประทับ ณ ภูเขาชิลมกุฏ หรือพระวิหารเวฬุวัน ซึ่งอยู่ห่างจากกรุงราชคฤห์ ไม่สะดวกแก่การเดินทางไปมาบ่อยๆ หมอชีวกโกมารภัจจ์จึงสร้างพระวิหารขึ้นในสวนอัมพวัน หรือสวนมะม่วงของตน สร้างกำแพงสีแดงสูง 18 ศอก ล้อมรอบสวนนั้น ภายในบริเวณมีอาคารก่อสร้างขึ้นหลายหลัง เพื่อใช้เป็นที่พักของตนบ้าง เป็นหอประชุมบ้าง เป็นกุฏิสงฆ์บ้าง และที่สำคัญคือสร้างเป็นพระคันธกุฎีสำหรับพระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อสร้างเสร็จ จึงได้ถวายสวนอัมพวันเป็นพระวิหารแด่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า นับแต่นั้นมาสวนอัมพวันมหาวิหารจึงเป็นสังฆารามที่สำคัญแห่งหนึ่งในสมัยพุทธกาล

สมัยหนึ่ง พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จประทับ ณ สวนอัมพวัน พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ ประมาณ 1,250 รูป ข้าราชการเสด็จพุทธดำเนินไปสู่สวนอัมพวันในครั้งนั้น ได้แพร่ไปทั่วกรุงราชคฤห์อย่างรวดเร็ว ชาวนี้เป็นที่สนพระทัยของพระเจ้าอชาตศัตรูยิ่งนัก

3.1 พระเจ้าอชาตศัตรูทรงมีพระประสงค์เข้าเฝ้าพระพุทธองค์

หลังจากทรงทำปิตุฆาตแล้ว พระทัยของพระเจ้าอชาตศัตรูก็ก่เต็มไปด้วยความเศร้าหมอง ไม่เป็นอันบรรทม ทรงเฝ้าโศกาอาดูรถึงพระราชบิดาที่สวรรคตไปแล้ว จึงมีพระราชประสงค์จะทรงแสวงหาสมณพราหมณ์ผู้ทรงศีลบริบูรณ์บริสุทธ์ ที่จะสามารถทำให้พระทัยของพระองค์ผ่องใสขึ้นมาได้

ชาวอารยันในยุคนั้น มีประเพณีอยู่อย่างหนึ่ง คือ ทุกคืนวันเพ็ญ ขึ้น 15 ค่ำ บรรดาศิษย์ของอาจารย์ในสำนักทั้งหลาย จะพากันไปสนทนาธรรมกับอาจารย์ของตน ด้วยเหตุนี้บรรยาการอันน่ารื่นรมย์ของคืนเดือนเพ็ญแห่งวันอุโปสถ จึงชวนเชิญพระเจ้าอชาตศัตรู ให้ทรงมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเสด็จไป

¹ ภูเขาชิลมกุฏ ชื่อภูเขาสูงหนึ่ง ในบรรดาภูเขาห้าลูกที่เรียกว่า เบญจคีรี ล้อมกรุงราชคฤห์

ฟังธรรม ถึงกับทรงเปล่งอุทานว่า “คตินี้เราควรจะไปหาสมณะ หรือพราหมณ์ผู้ใดดีหนอ ที่จะทำให้จิตใจของเราเลื่อมใสได้”

เมื่อสิ้นพระสุรเสียงราชอำมาตย์ผู้หนึ่งซึ่งเป็นศิษย์ของครูปुरुณกัสสป¹ จึงกราบทูลถึงคุณสมบัติของอาจารย์ของตนว่า

“ท่านปुरुณกัสสปเป็นเจ้าหมู่เจ้าคณะ เป็นอาจารย์ที่มีชื่อเสียงมีเกียรติยศ เป็นเจ้าลัทธิ มหาชนยกย่องว่าดี เป็นคนเก่าแก่บวชมานาน มีอาวุโส ข้าพระองค์เห็นด้วยเกล้าๆ ว่า เมื่อพระองค์เสด็จไปหาท่านปुरुณกัสสปแล้ว พระองค์จะทรงรู้สึกเลื่อมใสศรัทธา”

เมื่อได้ฟังราชอำมาตย์ผู้นั้นกราบทูลจบลงแล้ว พระเจ้าอชาตศัตรูก็ทรงประทับนิ่งเฉยอยู่ เพื่อเปิดโอกาสให้ราชอำมาตย์อื่นๆ กราบทูลบ้าง ราชอำมาตย์อื่นๆ อีก 5 คน ต่างก็ทยอยกราบทูลพระเจ้าอชาตศัตรูให้เสด็จไปหาเจ้าลัทธิที่ตนเลื่อมใสศรัทธา โดยเรียงลำดับจาก ครูมกขลิโคศล ครูอชิตเกสภัมพล ครูปุกุทธกัจจายนะ ครูนิครนถนาฏบุตร และครูสัญญาชัยเวลัฏฐบุตร

การกล่าวยกย่องเทิดทูนอาจารย์ของราชอำมาตย์แต่ละคน ล้วนมีจุดมุ่งหมายเพื่อชักจูงโน้มน้าวเจ้าเหนือหัวไปสู่สำนักอาจารย์ของตน อันจะเป็นเหตุให้ตนได้รับความไว้วางพระทัยยิ่งขึ้น ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นแล้ว ลากลับการะจากพระราชาก็ย่อมจะเกิดขึ้นแก่ตนอย่างแน่นอน แต่อำมาตย์เหล่านั้นต่างหาว่าไม่ว่า พระเจ้าอชาตศัตรูทรงรู้สึกผิดหวังในตัวเจ้าลัทธิทั้ง 6 มาก่อนแล้ว แต่ด้วยพระราชจริยาวัตรแห่งพระราชาก็มิได้ตรัสประการใดให้สะเทือนใจแก่ทุกฝ่าย ได้แต่ทรงปรายพระเนตรไปทางหมอชีวกโกมารภัจจ์

แม้หมอชีวกโกมารภัจจ์จะรู้ซึ่งถึงพระทัยของเจ้าเหนือหัวดีว่า ทรงปรารถนาจะเสด็จไปเข้าเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เขากลับมิได้เอื้อนเอ่ยวาจาใดๆ ทั้งสิ้น ด้วยตั้งใจจะให้พระราชาทรงแสดงเจตนารมณ์ของพระองค์ออกมาโดยตรง เพื่อตนจะได้กล่าวสรรเสริญพระคุณของพระผู้มีพระภาคเจ้าโดยสะดวก และยังต้องการจะดูเหล่าราชอำมาตย์ผู้เป็นศิษย์ของเจ้าลัทธิทั้ง 6 แสดงการชิงไหวชิงพริบ ชักจูงพระราชาก็เลื่อมใสอาจารย์ของพวกตนอีกด้วย ดังนั้น เมื่อบรรยาภาศหน้าพระที่นั่งเยียบสงบลง แทนที่หมอชีวกโกมารภัจจ์จะฉวยโอกาสกราบทูลทันที กลับสงวนท่าทีนิ่งเฉยอยู่

ในที่สุด พระเจ้าอชาตศัตรูจึงทรงตัดสินพระทัยตรัสถามอย่างมีนัยว่า “ชีวกผู้สหาย ทำไมเธอจึงนิ่งเสียเล่า”

พระกระสลับตัวเอง ทำให้หมอชีวกโกมารภัจจ์เข้าใจได้ทันทีว่า พระเจ้าอชาตศัตรูทรงมีพระประสงค์แน่วแน่ที่จะเสด็จไปเข้าเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยใช้ตนเป็นผู้นำทาง เหตุที่ไม่อาจเสด็จไปด้วย

¹ **ครูปुरुณกัสสป** คือ หนึ่งในครูทั้ง 6 หรือที่มักเรียกว่า ดิถกกร ซึ่งเป็นเจ้าลัทธิอันเป็นมิจฉาทิฎฐิ ได้แก่ 1. ปुरुณกัสสป 2. ครูมกขลิโคศล 3. ครูอชิตเกสภัมพล 4. ครูปุกุทธกัจจายนะ 5. ครูนิครนถนาฏบุตร 6. ครูสัญญาชัยเวลัฏฐบุตร

พระองค์เอง ก็เพราะพระองค์ทรงรู้สึกถึงความผิดใหญ่หลวงที่พระองค์ได้ทรงกระทำอนันตริยกรรม จึงต้องการอาศัยตนผู้เป็นอุปัฏฐากของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้นำไป

3.2 หมอชีวกสรณเสริญพระพุทฺธคุณ

เมื่อพระเจ้าอชาตศัตรูทรงมีรับสั่งถามเฉพาะตนเช่นนั้น หมอชีวกโกมารภัจจ์จึงได้โอกาสกราบทูลว่า ขณะนี้พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เสด็จประทับ ณ สวนอัมพวัน พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ประมาณ 1,250 รูป ครั้นเห็นจอมกษัตริย์ทรงรับฟังด้วยความสนพระทัย หมอชีวกจึงกล่าวสรรเสริญพระพุทฺธคุณให้เป็นที่ปรากฏพร้อมบริบูรณ์ ทั้งพระปัญญาธิคุณ พระบริสุทธิคุณ และพระกรุณาธิคุณ ด้วยน้ำเสียงดังกังวานว่า

1. **พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงเป็นพระอรหันต์** คือเป็นผู้บริสุทธิหมดจดจากกิเลสอาสวะทั้งปวงแล้ว เป็นผู้ควรแนะนำสั่งสอนผู้อื่น ควรได้รับการเคารพบูชาอย่างยิ่ง

2. **ทรงเป็นสัมมาสัมพุทธโธ** คือ เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยสติปัญญาอย่างยิ่ง สามารถตรัสรู้ธรรมด้วยพระองค์เอง

3. **ทรงเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ** ถึงพร้อมด้วยวิชา คือ มีความรู้แจ่มแจ้งในสรรพสิ่งต่าง ๆ ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต ทั้งที่เป็นโลกียภูมิและโลกุตตรภูมิ ทรงเป็นผู้งามพร้อมด้วยจรณะ คือ ความประพฤติอันประเสริฐยิ่ง หาผู้ใดเสมอมิได้

4. **ทรงเป็นสุคโต** คือ ผู้เสด็จไปดีแล้ว ไม่ว่าจะทรงย่างก้าวไปที่ใด ก็มีแต่ความสุขและความร่มเย็นไปถึงที่นั่น ยิ่งกว่านั้นพระองค์ยังทรงสามารถนำหมู่สัตว์ไปสู่หนทางพระนิพพาน ซึ่งสมบูรณ์ด้วยความสุขโดยส่วนเดียว ไม่มีความทุกข์เจือเลย

5. **ทรงเป็นโลกวิทู** คือ ทรงรู้แจ้งโลก ทรงรู้แจ้งสภาวะอันเป็นคติธรรมดาของโลก ทรงเห็นความทุกข์ในวัฏสงสารอย่างที่ไม่เคยมีผู้ใดรู้เห็นมาก่อน ทรงหยั่งรู้อริยาไยแห่งสัตว์โลกทั้งปวง ซึ่งเป็นไปตามอำนาจแห่งคติธรรมดาโดยถ่องแท้ เป็นเหตุให้ทรงดำเนินพระองค์เป็นอิสระ พ้นจากอำนาจครอบงำแห่งคติธรรมดานั้น และทรงเป็นที่พึ่งที่แท้จริงของสัตว์ทั้งหลาย ผู้ยังจมอยู่ในกระแสโลก

6. **ทรงเป็นปฐิตัมมสารถิ** คือ ทรงสามารถฝึกคนที่ควรฝึก โดยไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า ทรงเป็นนักฝึกคนชั้นเยี่ยม ด้วยเหตุที่ทรงรู้วาระจิตชาวโลก จึงทรงสามารถให้การฝึกที่เหมาะสมกับจริตอัธยาศัยของชาวโลกเหล่านั้น

7. **ทรงเป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย** เพราะเหตุที่ทรงถึงพร้อมด้วยคุณสมบัติอันยอดเยี่ยม ในการแนะนำพร่ำสอน นำพาเทวดาและมนุษย์ทั้งหลายให้ข้ามพ้นภัยในวัฏสงสาร ไปสู่แดนเกษม คือ อมตนิพพาน ทั้งมนุษย์และเทวดาจึงยอมรับและเคารพสักการะพระองค์อย่างสูงสุด

8. **ทรงเป็นพุทโธ** คือ ผู้ตื่นและเบิกบานแล้ว ทรงตื่นเองจากความเชื่อถือและข้อปฏิบัติทั้งหลาย ที่ถือกันมาผิดๆ ทั้งทรงปลุกให้ผู้อื่นหลุดพ้นจากความหลงมกมายด้วย อนึ่ง เพราะไม่ติด ไม่หลง ไม่หวังกังวล ในสิ่งใดๆ จึงมีพระราชหฤทัยเบิกบาน ชุ่มชื่น เป็นสุขอย่างที่สุด

9. **ทรงเป็นภควา** คือ ผู้จำแนกธรรมด้วยพระปัญญาอันยิ่งของพระองค์เอง จึงทรงสามารถจำแนก ธรรมทั้งหมดที่พระองค์ตรัสรู้ออกเป็นหมวด เป็นหมู่ เป็นข้อ เพื่อให้ง่ายต่อการศึกษา และเลือกปฏิบัติให้ถูกกับ จริตอัธยาศัยของชาวโลก ไม่มีศาสดาใดในโลกสามารถทำได้เท่าพระองค์ หรือยิ่งกว่าพระองค์

เมื่อสิ้นเสียงสรรเสริญพระพุทธรูปคุณอันประเสริฐจากหมอชีวกโกมารภัจจ์แล้ว เหล่าอำมาตย์ราช บริพารทั้งหลายที่ชุมนุมกันอยู่ ณ มหาปราสาทชั้นบนนั้น ต่างนั่งนิ่งตะลึงงันด้วยความอัศจรรย์ใจ เพราะ ไม่คาดคิดว่าจะมีศาสดาองค์ใดถึงพร้อมด้วยคุณธรรมอันยิ่งใหญ่ปานนั้น ครั้นแล้วหมอชีวกโกมารภัจจ์ จึงกราบทูลอัญเชิญพระเจ้าอชาตศัตรู ให้เสด็จไปเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ณ สวนอัมพวัน

การที่พระเจ้าอชาตศัตรู ทรงมีพระประสงค์ใคร่จักเสด็จไปเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในครั้งนั้น มีเหตุผลที่สำคัญหลายประการ คือ ทรงรู้สึกสำนึกพระองค์ว่าได้กระทำผิด ในการที่หลงเชื่อคำพระเทวทัต นักบวชทุศีลและอันทพาล จนถึงกับหลงทำการอันร้ายกาจ ปลงพระชนม์ชีพพระราชบิดาผู้ทรงธรรม ซึ่ง เป็นกรรมใหญ่หลวงนัก นอกจากนี้พระองค์ยังถูกพระเทวทัต ล่อลวงด้วยกลอุบายหลายวิธี จนถึงกับเห็นผิด ไปร่วมมือกับพระเทวทัตประทุษร้ายต่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยทรงใช้พวกนายขมังธนูไปลอบยิง พระพุทธรองค์ แม้ว่าไม่อาจทำอันตรายใดๆ ต่อพระบรมศาสดาได้ แต่ก็ถือว่าพระองค์ได้ทรงทำกรรมหนักยิ่ง

เหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือ ได้ทรงสดับข่าวว่า พระเทวทัตผู้เป็นอันทพาลนั้น ถูกกรรมบันดาล ให้ธรณีสูบลงไปได้พื้นปฐพี เห็นประจักษ์แก่ตาคนทั้งหลายแล้ว อีกทั้งกิตติศัพท์อันชั่วช้าของพระองค์ที่ได้ หลงคบกับพระเทวทัต ก็ระบือไปทั่วแคว้นแคว้น ทำให้ทรงรำพึงว่า ถ้าไม่หาโอกาสไปขอขมาต่อพระสัมมา- สัมพุทธเจ้าผู้ทรงเป็นบรมครูของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลายแล้ว พระองค์ก็จักได้รับโทษเช่นพระเทวทัตเป็น แน่แท้ ยิ่งทรงรำพึงไป ก็ยิ่งจินตนาการเห็นผลแห่งอนันตริยกรรมที่ทรงก่อไว้ จนไม่สามารถบรรทมหลับได้ และไม่ทรงเห็นผู้ใดที่จะเป็นที่พึ่งได้เลยนอกจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ด้วยเหตุผลสำคัญดังกล่าว ประกอบกับได้สดับคำสรรเสริญพระพุทธรูปคุณจากหมอชีวกโกมารภัจจ์ จึงทำให้พระเจ้าอชาตศัตรูทรงมีพระราชประสงค์อย่างแน่วแน่ ที่จะเสด็จไปเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์จึงทรงตอบรับคำเชิญของหมอชีวกโกมารภัจจ์ทันที และทรงสั่งให้หมอชีวกโกมารภัจจ์จัดเตรียม ขบวนช้างพระที่นั่ง สำหรับเดินทางไปเข้าเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในคำคิณนั่นเอง

3.3 ขบวนเสด็จสู่สวนอัมวัน

เมื่อรับพระราชโองการแล้ว หมอชีวกโกมารภัจจ์จึงรีบออกมาสั่งเจ้าหน้าที่ให้จัดเตรียมช้างพระที่นั่งของพระเจ้าอชาตศัตรู และช้างพัง¹ อีก 500 เชือก สำหรับผู้ตามเสด็จเป็นกองเกียรติดียศและอารักขา

ตามธรรมดาพระราชาทรงหลายมักมีศัตรูมาก หมอชีวกโกมารภัจจ์จึงจำเป็นต้องคิดวางแผนอย่างรอบคอบ โดยจัดให้นางกำนัล 500 คน ปลอมเป็นชาย สวมผ้าโพก คล้องพระขรรค์ที่ป่า ถือดาบและหอกขัด แล้วให้หญิงเหล่านั้นขึ้นช้างพัง 500 เชือก คอยแวดล้อมพระราชาราช ส่วนตนเองเสด็จไม่ห่างพระราชาด้วยหมายใจว่าหากมีอันตรายใดๆ เกิดขึ้น ตนจักถวายชีวิตเพื่อพระราชาก็ได้ก่อนคนอื่นทั้งหมด

หมอชีวกโกมารภัจจ์คิดว่า การจัดขบวนอารักขาเป็นหญิงนั้นมีประโยชน์หลายอย่าง ที่สำคัญคือตนรู้อยู่เต็มอกว่า พระเจ้าอชาตศัตรูทรงเป็นผู้มากด้วยความระแวง เมื่อเสด็จออกนอกเมืองในเวลาค่ำคืน ประตูเมืองทั้งเล็กและใหญ่รวมกันเกือบร้อยแห่ง² ของกรุงราชคฤห์จะถูกปิดหมด จึงดูเหมือนหนึ่งล่อพระองค์ให้ออกไปอยู่ในเงื้อมมือของศัตรู อีกทั้งเงาของภูเขาศิขณภูฏาที่ทอดมาบดบังแสงจันทร์ ทำให้เส้นทางที่จะเสด็จพระราชดำเนินผ่านนั้นมีดสนิท ความหวาดระแวงภัยย่อมแล่นเข้าเกาะกุมพระทัยของพระเจ้าอชาตศัตรูได้ง่าย แต่ถ้าทรงทราบว่า ข้าราชการที่ห้อมล้อมใกล้ชิดพระองค์ ล้วนเป็นสตรีในวัง ก็จะไม่ทรงคลายความหวาดระแวงลง และหากแม้ว่าจะมีเหล่าอริราชศัตรูบุกเข้าจู่โจมขบวนเสด็จจริง หมู่สตรีที่แวดล้อมพระเจ้าอชาตศัตรูเหล่านี้ก็จะเป็กระกำบังอันดีเยี่ยม ด้วยว่า วิสัยของชายชาตินักรบในสมัยนั้นจะไม่รังแกหรือทำอันตรายสตรี

ในขณะเดียวกัน หมอชีวกโกมารภัจจ์ผู้เป็นพระโสดาบัน แล้วย่อมทราบดีว่า พระเจ้าอชาตศัตรูไม่อาจบรรลุมรรคผลได้ในชาตินี้เป็นแน่ เพราะถูกผลแห่งอนันตริยกรรมที่ทรงกระทำไปนั้นมาดัดรอน อีกทั้งพระพุทธเจ้าทั้งหลายย่อมทรงพิจารณาอุปนิสัยแห่งมรรคผลของผู้ฟังก่อน แล้วจึงทรงแสดงธรรม เพราะฉะนั้นจึงควรให้มหาชนได้ตามเสด็จไปด้วย เมื่อมีมหาชนตามเสด็จไปเป็นอันมาก พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็จักเลือกแสดงธรรมให้สมควรแก่อุปนิสัยแห่งการเข้าถึงธรรมของมหาชนนั้น ถ้าเป็นเช่นนั้นแล้ว พระธรรมเทศนาของพระพุทธองค์ก็จักเป็นประโยชน์แก่มหาชนทั้งปวงที่ตามเสด็จ³

คิดดังนี้แล้ว หมอชีวกโกมารภัจจ์จึงให้คนตีกลองปาวร้องไปทั่วพระนครว่า ในราตรีนี้นพระเจ้

¹ ช้างเป็นสัตว์ที่มีมากในอินเดียสมัยโบราณ จึงถูกนำมาใช้เป็นยานพาหนะ ทั้งในยามบ้านเมืองปกติและใช้ในการยุทธ์สำหรับช้างตัวผู้หรือที่เรียกว่า ช้างพลาย จะใช้ในการศึกสงครามและเป็นยานพาหนะ เพื่อส่งเสริมพระเกียรติในขบวนเสด็จนอกพระราชฐาน สำหรับช้างตัวเมียหรือที่เรียกว่า ช้างพัง นั้น นิยมใช้ในการขนส่งบรรทุกสิ่งของต่างๆ

² กรุงราชคฤห์เป็นนครใหญ่ ประกอบด้วยประตูเมืองใหญ่ 32 แห่ง ประตูเล็ก 64 แห่ง

³ พระไตรปิฎกมหาวิถดารนัย 5,000 กัณฑ์ หน้า 131

อชาตศัตรูจะเสด็จไปเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มหาชนทั้งปวงจึงไปอารักขาพระเจ้าอยู่หัว ตามสมควรแก่หน้าที่ของตนเกิด

ฝ่ายมหาชนทั้งปวง เมื่อได้ยินประกาศดังนั้นจึงพากันคิดเห็นว่า แทนที่จะไปเที่ยวดูมหรสพอันหาประโยชน์มิได้ เราจักพากันไปเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อให้ได้ประโยชน์อันดีงามเกิด คิดดังนั้นแล้ว มหาชนทั้งปวงจึงนำดอกไม้และของหอมไปรอพระเจ้าอชาตศัตรู ตามทางที่จะเสด็จพระราชดำเนินไปเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เมื่อขบวนเสด็จพร้อมแล้ว หมอชีวกโกมารภัจจ์จึงกราบทูลเชิญพระเจ้าอชาตศัตรูเสด็จประทับข้างพระที่นั่ง ห้อมล้อมด้วยขบวนช้างพัง 500 ซึ่งมีสตรี 500 นาง แต่งกายเป็นชาย มีอาวุธพร้อม เป็นผู้บังคับช้างเหล่านั้น ติดตามอารักขาใกล้ชิดข้างพระที่นั่ง มีทหารองครักษ์ถือคบเพลิงนำหน้า ต่อจากขบวนอารักขาเป็นเหล่าหญิงพื่อนรำ ร่ายล้อมพระมเหสี ติดตามด้วยคนใกล้ชิดผู้ดูแลพระนคร และมหาอำมาตย์ เคลื่อนขบวนเสด็จออกจากกรุงราชคฤห์ด้วยพระอิสริยยศยิ่งใหญ่ ไปสู่สวนอัมพวันอันเป็นที่ประทับของพระบรมศาสดา

3.4 ผู้ทำบาปย่อมนระวางในโลกนี้

ครั้นใกล้จะถึงสวนอัมพวัน เหตุการณ์ที่หมอชีวกโกมารภัจจ์คาดไว้ก็ปรากฏเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องด้วยช้างเป็นสัตว์ที่เดินเบามาก คนตรีและเครื่องประโคมทั้งหลายก็ถูกสั่งงด เพื่อเป็นการแสดงความเคารพต่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งทรงประสงค์ ความเยียบสงบ ประกอบกับความมืดมิด เพราะเงาของภูเขาอิสิมภุญที่ทอดลงมา แม้จะมีคบเพลิงจุดสว่างไสวก็ตาม แต่บรรยากาศโดยรอบบริเวณนั้นเยียบสงัดวังเวงยิ่งนัก พระเจ้าอชาตศัตรูทรงเกิดความหวาดหวั่น เกรงกลัว จนพระโลมาชาติชูชันทั่วพระวรกาย ด้วยเกรงภัยว่าจะถูกปลงพระชนม์ จึงทรงหยุดช้างพระที่นั่ง สายพระเนตรที่ดูต้นจ้อจึงจับมายังหมอชีวกโกมารภัจจ์ และตรัสถามด้วยความรู้สึกกลางแคลงพระทัย ระคนความหวาดกลัวว่า

“ชีวกผู้สหาย ท่านไม่ได้ลวงเราหรือ ชีวกผู้สหาย ท่านไม่ได้หลอกเราหรือ
ชีวกผู้สหาย ท่านไม่ได้ล่อเรามาให้ข้าศึกทำร้ายหรือ โฉนเล่าภิกษุหมู่ใหญ่ ถึง
1,250 รูป จึงไม่มีเสียงจาม เสียงกระแอม เสียงพึมพำเลย ทั้งๆ ที่เราอยู่ใกล้
สวนอัมพวันขนาดนี้”¹

หมอชีวกโกมารภัจจ์ทั้งหลาย ที่รู้ว่าชีวิตตนในขณะนั้นเหมือนแขวนอยู่บนเส้นด้าย แต่ด้วยความที่เป็นพระโสดาบัน มีจิตใจมั่นในพระรัตนตรัย จึงไม่หวาดหวั่นต่อสถานการณ์แห่งความเป็นความตายนั้น กลับ

¹ สามัญญผลสูตร ที. ส. 9/92/64

กราบทูลขอบพระโสมนัสให้คลายจากความหวาดหวั่นครั้นคร้ามว่า

“ข้าแต่พระราชาผู้ยิ่งใหญ่ ขอพระองค์อย่าทรงหวาดหวั่นเกรงกลัวเลย
พระเจ้าข้า ข้าพระพุทธเจ้าไม่ได้ล่วงพระองค์ ไม่ได้หลอกพระองค์ ไม่ได้ล่อ
พระองค์มาให้ข้าศึกเลย ขอเชิญเสด็จต่อไปเรื่อยๆ เถิด แสงประทีปที่โรงกลม
ในสวนอัมพวันยังสว่างไสวอยู่ แสดงว่ามีพระภิกษุประชุมกันเป็นจำนวนมาก
พระเจ้าข้า”¹

กระแสเสียงที่มั่นคงและบริสุทธิ์ใจของหมอชีวกโกมารภัจจ์ สามารถคลายความหวาดระแวงภัย
ของพระราชาลงได้ ความสงบในพระทัยและความเชื่อมั่นในตัวหมอชีวกโกมารภัจจ์ค่อยๆ กลับคืนมา พระเจ้า
อชาตศัตรูจึงเสด็จต่อไปจนกระทั่งสุดทาง เสด็จลงจากข้างพระที่นั่งแล้วทรงดำเนินเข้าประตูโรงกลม ซึ่ง
ขณะนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าประทับนั่งอยู่ท่ามกลางหมู่ภิกษุสงฆ์

พระเจ้าอชาตศัตรูเสด็จเข้าไปใกล้ที่ประทับของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทอดพระเนตรเห็น
พระภิกษุจำนวนมากนั่งแวดล้อมพระพุทธองค์อยู่ด้วยอาการเงยบงบ ไม่มีแม้แต่เสียงกระแอม ไอ ยิ่งย่าง
พระบาทเข้าไปใกล้ที่ประทับเท่าใด ก็ยิ่งเกิดความหวาดหวั่นพรั่นพรึงว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าอาจจะ
ไม่ทรงต้อนรับ เนื่องจากความผิดครั้งอดีตของพระองค์ และทั้งๆ ที่พระองค์ทรงรู้ว่าพระภิกษุรูปใด คือ
พระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เพื่อเป็นการผ่อนคลายความหวาดหวั่นในพระทัย จึงตรัสถามหมอชีวกโกมารภัจจ์ว่า

“ชีวกผู้สหาย ไหนพระผู้มีพระภาคเจ้า”

หมอชีวกโกมารภัจจ์จึงกราบทูลว่า “ขอเดชะ นั้นพระผู้มีพระภาคเจ้า ประทับนั่งพึงเสากลาง ผิน
พระพักตร์ไปทางทิศบูรพา มีภิกษุสงฆ์นั่งแวดล้อมพระองค์อยู่ พระเจ้าข้า”

การที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าประทับนั่งพึงเสากลางนั้น เนื่องจากขณะนั้นทรงชรามากแล้ว
ประกอบกับทรงถูกเบียดเบียนด้วยอาการปวดที่พระปฤษฎางค์อยู่เป็นประจำ อันเป็นผลแห่งบุญกรรม² ซึ่ง
เบียดเบียนสังขารของพระองค์เอง แม้ว่าพระพุทธองค์จะมีพระสรีระบริบูรณ์ด้วยลักษณะมหาบุรุษ 32 ประการ
ก็ตาม ด้วยเหตุนี้จึงต้องประทับพึงเสากลางในเวลาทรงประทานโอวาทแก่ภิกษุสงฆ์

¹ สามัญญผลสูตร ที. ส. 9/92/65

² **บุญกรรม** คือ กรรมในอดีตชาติ สมัยหนึ่งเมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังเป็นพระโพธิสัตว์ แม้จะมีรูปร่างค่อนข้างเตี้ย
แต่มีพลังมหาศาล เคยทำประลองฝีมือกับนักมวยปล้ำผู้ชนะมาทั่วทิศ พระโพธิสัตว์สามารถจับนักมวยปล้ำผู้นั้นทุ่มจนกระตุกไหล
หัก ด้วยผลของวิบากกรรมนั้น พระโพธิสัตว์จึงได้รับทุกข์ทรมานด้านร่างกายมาทุกชาติ แม้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ยังทรง
มีอาการเสียดแทงที่พระปฤษฎางค์อีก

กิจกรรม

หลังจากนักศึกษาได้ศึกษา บทที่ 3 พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จประทับ ณ สวนอัมวัน
จบโดยสมบูรณ์แล้ว
โปรดทำแบบประเมินตนเองหลังเรียนและกิจกรรม บทที่ 3 แล้วจึงศึกษา บทที่ 4 ต่อไป

